

Krhoun, Mečislav

Literatura ukraínska. Wypisy

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1965, vol. 14, iss. D12, pp. 241-242

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107675>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

v širokých místních i časových souvislostech; u žádného jiného umělce jeho doby se nespojily oba tyto aspekty v tak vyvážený a harmonicky souměrný celek jako u něho. K tradici fragmentarismu a vytríbené slovní formy, avšak bez hluboké vnitřní závaznosti Tecchiho hlásí se Gianna Manzini se svou zálibou v osnování příběhů, jejichž tenká fabulační nit se chvílemi zcela ztrácí v toku esteticky samoučelných obrazů, které bychom měli i my vidět, ale které sami nikdy nespátíme. Veristická tradice Grazie Deleddy, avšak bez jejího přísného mravního zaujetí, ožívá částečně v povídkové tvorbě Giuseppa Dessiho a patrným sklonem k psychologickému zkoumání vystupujících osob a vyprávěných dějů, kdežto Dino Buzzati, a do jisté míry i Elsa Moranti, patří k těm zástupcům moderní italské prózy, kteří usilují „rozluštit skutečnost jako palimpsest, na němž se nejasně rýsují záhadné značky neznáma, které i nás vplétá do svých osidel“. Což platí ještě více o Tommasu Landolfim. V době „sváru mezi jasným a nejasným, mezi snahou být pochopen a mezi vůlí směřující k nevyslovitelnému“, která vyznačuje italskou literaturu hlavně na sklonku fašismu, zvolil si Landolfi třetí cestu — „dát veškeru jasnost do služeb co největší záměrné nejasnosti, anebo lépe řečeno skrývání“. Těmito jmény se již ohlašuje nové pokolení, hledající poučení u velkých vzorů poexpresionistické evropské prózy: u Prousta, Joyce nebo Kafky. Ovšem teprve budoucnost ukáže, co z toho dovedla současná italská próza tvořivě přejmout a přizpůsobit svému vlastnímu uměleckému názoru, ústrojně vělnit do národní kulturní tradice a zpracovat v novém, umělecky svérázném duchu.

Jaroslav Rosendorfský

Literatura ukrajinška. Wyplys. (Wyboru dokonał, wstępem i komentarzami opatrzył Marian Jakóbiec. Objasnienia językowe sporządziła Tatiana Hołyńska-Baranowa. Warszawa 1962, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 704 str.)

Polská ukrajinistika byla obohacena cennou a užitečnou publikací, jejímž cílem je zprostředkovat seznámení s ukrajinšou literaturou a umožnit její poznání v pečlivém výběru originálních textů. „Ukrajinška literatura“ Mariana Jakóbce, opatřená literárněhistorickými statěmi a komentáři i vybranou bibliografií k celému vývoji, jednotlivým obdobím i k autorům v antologii, je určena nejen pro studenty slovanské filologie, nýbrž i pro širší kruh zájemců o ukrajinšou literaturu. Tomu účelu slouží věcně a jazykově vysvětlivky T. Hołyńské-Baranové, které ulehčují četbu originálu.

Kniha není obyčejnou antologií úryvků a ukázek z děl ukrajinškových autorů. Její pořadatel jí dal vědecký základ tím, že se snažil uspořádat materiál s přihlédnutím k periodizaci ukrajinšské literatury, jak byla fixována v dvoutdílných Dějinách ukrajinšské literatury, vydaných v padesátých letech Akademii věd USSR.

Jakóbiec tedy přijímá názor, že literatura kyjevského období až do 14. století je společným základem pro národní literaturu všech tří ruských větví. Proto ve shodě s tímto názorem začíná dějiny ukrajinšské literatury 14. stoletím. První období vývoje vymezuje 14. až 18. stoletím. Druhé období začíná vydáním Eneidy Kotljarevského r. 1798 a považuje za ukončené rokem Ševčenkovy smrti 1861. Třetí období ohraničuje lety 1861–1917, kdy byla vyhlášena (25. XII.) Ukrajinška SSR. Toto datum Jakóbiec pokládá za začátek dalšího — sovětského období ukrajinšské literatury. O rozčlenění tohoto posledního období se Jakóbiec nepokouší.

Přístup k látce, kterou Jakóbiec pořádá, komentuje a do níž uvádí čtenáře svými literárně-historickými přehledy, je velmi zdařilý. Autor ve svých sedmi literárněhistorických statích vychází vždy z historie polsko-ukrajinšských styků. V každém vývojovém období zdůrazňuje vzájemné působení duchovních a uměleckých hodnot polských a ukrajinšských. Takřka u každého ukrajinšského autora hledá styčný bod s polským prostředím. Všechny jeho stati jsou nejen přehledem vývoje ukrajinšské literatury, ale také přehledem vztahů polsko-ukrajinšských v daném období. Tento zřetel se uplatňuje také v komentářích k ústní slovesnosti. Takový přístup k látce má svou výhodu: přibližuje materiál čtenáři a zdůvěrnjuje jeho vztah k dílu, ke kterému mu proktestili cestu často jeho velcí rodáci. (Skoda, že takový výbor ukrajinšské literatury s podobnými komentáři o vztazích česko-ukrajinšských nevyšel dosud v ČSSR.) V Jakóbcových statích je potřeba zdůraznit také jeho stálý zřetel ke kladnému působení pokrokové ruské kritiky a velkých ruských klasiků na vývoj ukrajinšské literatury 19. století.

Pořadatel v úvodní poznámce praví, že hlavní důraz položil na novodobou ukrajinšskou literaturu, psanou živým lidovým jazykem. Památky ústní slovesnosti a starší literatury omezil na nejmenší míru a zařadil je jenom proto, aby čtenář mohl zhodnotit jejich význam pro vývoj novodobé ukrajinšské literatury. Přesto je ústní slovesnost zastoupena četnými ukázkami: jsou tu obřadové a svatební písně, pohřební nářky, dumy a písně historické. Chybí tu však pohádka — žánr velmi typický a důležitý pro literaturu, která právě v krátké po-
vídce a novele dosáhla v nové době velkých úspěchů.

Ukázky staré literatury byly omezeny na tři drobné příklady. Pořadatel si totiž vytkl za cíl při výběru textů přiblížit nejen k jejich objektivní hodnotě ideově umělecké, ale rovněž k jejich popularitě v širokých čtenářských vrstvách. Proto převážnou část ukázek vybral z autorů 19. století a sovětského období. Zastoupeni jsou pečlivě vybranými ukázkami hlavní představitelé novodobé ukrajinské literatury, především její zakladatelé a klasikové. Ivan Kotljarevskij má tu ukázky z Eneidy a z Natalky Poltavky. Několika bajkami představuje Jakóbiec čtenáři Petra Hulaka-Artemovského, Jevhena Hrebinku a Leonida Hlibova. Od Hryhorije Kvitkyje-Osnovjanenka byla do knihy zařazena proslulá povídka „Marusja“.

Největšimu z klasiků, Tarasu Ševčenkovi, věnoval pořadatel asi 60 stran a snažil se, aby ve výboru byly zastoupeny všechny typické druhy jeho poezie. Jsou tu balady, např. Topol, poémy Kateřina, úryvky z Hajdamaků, Kacíř a Sen. Ševčenko-lyrik je však méně výrazně ukázan nežli Ševčenko-epik, i když z jeho lyriky byly do výboru pojaty tak typické a tak populární básně, jako jsou Závět, Sestře, I živým i mrtvým i nenarozeným aj. Z prozaiků vedle Kvitky je zastoupena Markovičová-Vovčok povídkou Slečinka z penzionátu.

Druhou polovinu 19. století reprezentují vedle Ivana Nečuže-Levického, Panasa Myrného a Ivana Karpenka-Karého hlavně Ivan Franko, Mychajlo Hrabovskij, Lesja Ukrajinka a Vasyl Stefanyk. V obsáhlých výběrech těchto autorů je zdůrazněna próza novodobé ukrajinské literatury. Také drama 19. století je dobře zastoupeno Nešťastnou Karpenka-Karého, dílem Lesji Ukrajinky V katakombách a úryvkem její Lesní písně. Poněkud byla zanedbána poezie, ač zaujímá přední místo jak v díle I. Franka, tak v díle Lesji Ukrajinky. Snad z důvodů jazykových nepojal Jakóbiec do svého výboru ukázky z díla velkého bukovinského básníka Jurije Feďkoviče, protože básník píše dialektem. Mnoho místa věnoval pořadatel dvěma prozaikům z konce století, Mychajlu Kocjubynskému a Vasylu Stefanykovi, ale jeho výbor nepřináší ukázky z tvorby Olhy Kobylanské, spisovatelky dodnes velmi oblíbené a populární nejen na Bukovině.

Z ukrajinské sovětské literatury nalézáme ve výboru ukázky všech vynikajících představitelů poezie: P. Tyčyny, M. Rylského, V. Sosjury a M. Bažana, máme tu některé představitele prózy: O. Hončara, N. Rybaka, Holovka, P. Kozlanjuka. Výběr ukázek je pečlivý a informativní. Je škoda, že sem nebyly zařazeny také ukázky dramatických prací sovětského období. Bez nich je obraz sovětské ukrajinské literatury neúplný.

Bibliografie k jednotlivým oddílům knihy je sestavena v pečlivém výběru, ač některé knihy jsou již dnes překonány a bude je nutno nahradit novějšími, přínášejícími nejen nové údaje, nýbrž též úplnější bibliografický materiál. Tak např. *Библиографический указатель Шевченкова діла*, vydaný v Moskvě v r. 1941, je již překonán kyjevskou akademickou dvoudílnou bibliografií života a díla T. H. Ševčenka, sestavenou Bojkem, Himelfarbem a kolektivem.

Vcelku však je kniha Jakóbcova velmi dobrým úvodem do studia novodobé ukrajinské literatury a podstatně obohacuje slovanskou ukrajinistiku.

Mečislav Krhoun

Československo-bulharské vztahy v zrcadle staletí. (Nakladatelství ČSAV a BAV, Praha, Sofija 1963, 437 stran.)

Před V. mezinárodním sjezdem slavistů vyšel v Praze a Sofii více než 400stránkový sborník vědeckých studií z oboru československo-bulharských vztahů a styků. Dobrý úmysl vědeckých pracovníků bulharských a československých slavistických pracovišť je třeba jen uvítat.

Kromě materiálově fundované a zasvěcené práce Z. Urbana a Z. dějin česko-bulharských kulturních styků (Praha, 1957) jsme neměli doposud možnost seznámit se souhrnněji s problematikou vzájemných kulturních styků a vztahů našich národů.

Sborník v řadě vědeckých statí a článků podává proto ucelenější pohled na bulharské i české národní obrození v širších (nejen československo-bulharských) souvislostech. Práce je rozdělena na část historickou, literárněvědnou a lingvistickou. Část historická, která zaujímá téměř polovinu celého sborníku, a část jazykovědná se vymykají z rámce naší tematiky, a proto v naší zprávě budeme mluvit jen o literárněvědném oddílu sborníku (str. 207—365). Část je uvedena obšírnou a materiálově bohatou studií Emila Georgieva *Rozšíření a vliv české literatury v Bulharsku v době bulharského národního obrození*.

Georgiev s velkou erudiicí sleduje pronikání a vliv české literatury v Bulharsku a dokládá, jak česká literatura ranějšího období českého obrození pomáhala řešit potřeby vyjasňování vývojové linie bulharského písemnictví a jazyka. Jsou to především díla J. Dobrovského, s jehož některými pracemi se Bulhaři seznámili nepřímo — prostřednictvím ruských překladů.